

Dames en Heren van de Benelux Interparlementaire Assemblée,

Graag lever ik vanuit de wetenschap een bijdrage aan deze gedachtenwisseling over grensoverschrijdende (drugs) criminaliteit. Een wetenschapper uitnodiging voor een gedachtewisseling over een maatschappelijk probleem is niet helemaal zonder risico aangezien wetenschappers de neiging hebben om te problematiseren, waar het parket en de politie zoals we zojuist gehoord hebben vragen om concrete oplossingen. ‘Problematiseren’ en ‘oplossingsgerichtheid’ sluiten elkaar echter niet per definitie uit. Maar daarmee zijn de fundamenteel verschillende vragen van de wetenschap en de praktijk niet makkelijk onder gemeenschappelijke problematische noemer te brengen.

Het Instituut voor Transnationale en Euregionale grensoverschrijdende samenwerking en Mobiliteit, welk wordt gefinancierd door o.a. de Provincie Limburg en de Universiteit Maastricht als onderdeel van het Kennis-As Limburg, en het NWO-project, dat ik zo meteen zal introduceren, zijn duidelijke voorbeelden van de wijze waarop wetenschap en praktijk samen op het volgende niveau van oplossingsgerichte inzichten en verklaringen kunnen komen.

En het streven naar ‘Maatschappelijke impact’ is een wezenlijk bestanddeel geworden van wetenschappelijk onderzoek, en ‘Complexiteit’, om maar eens een wetenschappelijk ‘buzz’ woord te noemen, lijkt inmiddels ook een vast bestanddeel te worden van de discussies bij politie en parket. Ook de praktijk lijkt niet langer wars te zijn van ‘problematiseren’ zoals we hebben kunnen horen.

De vraag: Hoe organiseren we de samenwerking in grensoverschrijdende in interorganisationele misdaadbestrijding (beter)? Is daarom onverminderd relevant. Het is zeker geen retorische vraag! Immers als het antwoord op de vraag al gegeven is, is het stellen van deze volstrekt overbodig. De vraag is niet alleen relevant voor de z.g.n. ‘ketenpartners’ maar ook voor de samenwerking tussen wetenschap en praktijk. Vorige twee sprekers hebben in hun presentaties de noodzaak tot samenwerking regelmatig benadrukt. Maar ... samenwerking is helaas vaak makkelijker gezegd dan gedaan. De ‘walk’ zoals de Engelsen zeggen is vele malen moeilijker dan de ‘talk’. Waar ‘complexiteit’ het ‘buzzword’ is voor wetenschappers lijkt ‘samenwerking’ dat te zijn voor bestuurders en politici.

De wetenschappelijk literatuur over samenwerking laat zien dat samenwerking hoe welgemeend dan ook, vaak aanloopt tegen significante obstakels. Expliciete en impliciete verschillen tussen de samenwerkende organisaties en verschillen in omgevingsfactoren worden vaak onvoldoende onderkend dan wel serieus genomen. Verschillen in nationale wet- en regelgeving werden al genoemd door de vorige spreker, maar daar blijft het in de meeste gevallen niet bij. Naast verschillen in cultuur (nationaal en organisatie), mandaten, politiek, locatie, beleid en capaciteit zijn er talloze grotere en kleinere verschillen die effectieve samenwerking belemmeren. De zgn. ketenpartners in de misdaadbestrijding (politie, Openbaar Ministerie, gemeenten en de private sector) hebben hun eigen ‘stakes’, doelstellingen en strategische prioriteiten. De vragen betreffende de bestuurlijke niveaus van samenwerking; de formalisering en institutionalisering van de samenwerking, de uitvoering van de samenwerking, de duurzaamheid van de samenwerking complementeren de complexiteit van het afwegings- en besluitvormingsproces. Met name omdat dit geen of-of vragen maar en/en vragen zijn. Dat neemt niet weg dat er vaak strategische en politieke afwegingen gemaakt moeten worden ten aanzien van de mix.

Bij de discussie hoe grensoverschrijdende, interorganisationele samenwerking bevorderd kan worden mag niet uit het oog verloren worden dat complexiteit met name gevoeld wordt in de dagdagelijkse praktijk van de misdaadbestrijding. Er is mijns inziens sprake van een operationele complexiteit, die makkelijk weggenomen kan worden. In de vorige presentaties is dat ook met zoveel worden genoemd en daarin verschilt de praktische ervaring niet van de wetenschappelijke literatuur.

Die complexiteit is in toenemende mate “*part en parcel*” van onze alledaagse werkelijkheid geworden, hetgeen niet wil zeggen dat we moeten gaan berusten en vertrouwen op onze veerkracht. In tegendeel, we moeten trachten deze complexiteit in kaart te brengen en te begrijpen en verklaren om deze vervolgens mee te nemen in oplossingsgerichte aanpakken. Ik gebruik hier bewust het meervoud, omdat oplossingen alleen gericht kunnen zijn op een scala van huidige en toekomstige problemen en er *ipso facto* meerdere oplossingsrichtingen dienen te worden aangegeven; oplossingsrichtingen die gebaseerd zijn op een organisatorische flexibiliteit, die anticipeert op organisatorische ontwikkelingen in grensoverschrijdende misdaad

Ik zou willen voorstellen om het nieuwe BENELUX-politieverdrag en de uitvoering ervan zou als een case study in grensoverschrijdende samenwerking door een team van wetenschappers te laten analyseren. In hoeverre kan het verdrag geoperationaliseerd worden op het laagste niveau. Hoe worden de in het verdrag neergelegde bevoegdheden geïnterpreteerd in de verschillende landen door de verschillende stakeholders en hoe worden deze vervolgens uitgevoerd. Gaan we verschillen zien in uitvoering en maken criminelen daar gebruik van? De politie mag op basis van het verdrag grensoverschrijdend achtervolgen. Maar gaan ze dat ook in alle gevallen doen, of blijft de grens toch een mentale barrière die blijft bestaan in het achterhoofd van de achtervolgende agent/e? Zijn alle mogelijke operationele scenario's doordacht? Hoe anticiperen criminelen op het nieuwe verdrag? Hoe kan de operationalisering van het nieuwe verdrag het best georganiseerd worden?

Interorganisationele en grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van misdaadbestrijding levert, net zoals elke andere vorm van samenwerking mogelijkheden en problemen op. Op dat algemene idee en het vermoeden dat we tot oplossingsgerichte wetenschappelijke inzichten kunnen komen is onderzoeksproject gericht dat voor 2 jaar wordt gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek. Samen met Professor Juliette Koning (organisatie studies) heb ik een onderzoeksvoorstel ingediend, wat niet mogelijk zou zijn geweest zonder de actieve betrokkenheid van collega's in organisatie studies, sociale wetenschappen, recht en bestuurskunde; de politiekorpsen van Belgisch en Nederlands Limburg en het Polizei Präsidium Aachen; de Limburgse parketten van de openbare ministeries van België en Nederland; en de gemeentes Hasselt, Heerlen, Maastricht en Venlo. Verder zijn ook de BENELUX en het EURIEC actieve partners in het project. Het project kenmerkt en onderscheidt zich op een aantal fundamentele punten van vele andere onderzoeksprojecten op het gebied van misdaadbestrijding. In de eerste plaats neemt het niet een bepaalde criminele activiteit tot uitgangspunt van onderzoek maar de organisatie van de misdaadbestrijding. Ten tweede kenmerkt het onderzoek zich door (a) verzamelen van nieuwe gegevens d.m.v. 4 verschillende methoden, (b) vernieuwende interdisciplinariteit en (c) actieve deelname van de te onderzoeken organisaties in design, analyse en conclusie. Het onderzoeksteam is dan ook samengesteld is uit vertegenwoordigers van *alle* partners. Dat laatste is van doorslaggevende betekenis als het gaat om de operationaliseren van inzichten en uitkomsten. Daarmee is ook de complexiteit die we in de praktijk aantreffen ingebed in het doen van het onderzoek.

Het op wetenschappelijke en maatschappelijke ‘impact gericht onderzoeksproject stelt derhalve ook een aantal fundamenteel wetenschappelijke én praktische vragen:

- a) Hoe wordt interorganisatorische en grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van criminaliteitsbestrijding strategisch gepland, gereguleerd en geïnstitutionaliseerd?
- b) Hoe wordt de operationele samenwerking op het gebied van criminaliteitsbestrijding opgebouwd en ervaren binnen verschillende publieke organisaties in de Euregio Maas-Rijn?
- c) Hoe wordt de huidige praktijk geëvalueerd en wat wordt beschouwd als een effectieve manieren om verder te gaan?
- d) Hoe kan het succes en falen van samenwerking theoretisch worden verklaard en omgezet in praktische aanbevelingen?

Deze vragen zijn niet alleen van belang voor de Euregio Maas Rijn, maar kunnen in beginsel overal langs weerszijden van de onze grenzen gesteld worden. Op basis van de Eurostat definitie van een grensregio (25 km vanaf de grens) kan makkelijk worden aangetoond dat de door Xander genoemde straal van 50 km voor het opvragen van (vlucht) gegevens een operationeel probleem vormt.

Grensoverschrijdende samenwerking beperkt zich niet alleen tot de verschillende organisaties in de misdaadbestrijding. Ook in de samenwerking tussen wetenschappers en maatschappelijke actoren zoals politie, justitie en gemeenten zullen grenzen beslecht moeten worden. Maar ook hier is de vraag hoe deze samenwerking ingericht dient te worden en waarop zijn gericht is. Als wetenschapper kies ik voor onderzoek dat de grenzen van bestaande kennis en praktijken kritisch onder de loep neemt. In onderzoek naar grensoverschrijdende, interorganisationele samenwerking in misdaadbestrijding kan dat niet langer zonder fundamentele en toegepaste discussies met collega's binnen het parket, de politie en gemeenten en de actieve medewerking van laatstgenoemde aan én in wetenschappelijk onderzoek.

Alleen dan is het volgens mij mogelijk om:

1. Nieuwe fundamentele inzichten én oplossingsrichtingen aan te dragen,
2. Complexiteit moet onderdeel worden van de oplossingsgerichtheid te laten worden,
3. Het 'gat' tussen regelgeving en beleid aan de ene kant en operationele uitvoering aan de andere kant te beslechten.

Het NWO-project laat zien dat samenwerking tussen wetenschappers en professionals in de misdaadbestrijding noodzakelijk én mogelijk is. Ook hier geldt het adagio: *"It needs two to tango"*.

En ik wilde U allen bedanken voor uw aandacht voor deze presentatie. Ik laat U de powerpoint en tekst van de presentatie graag toekomen, indien gewenst.

Math Noortmann

Maastricht, 16 juni 2023